

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

رابطه مالی دولت با شرکت‌های دولتی

امور پایش تعهدات دولت و تجهیز منابع

ششم مهرماه ۱۴۰۱

فهرست مطالب

۱ تاریخچه شرکت‌های دولتی

۲ تعریف شرکت دولتی و ویژگی‌های آن

۳ تصویر آماری از شرکت‌های دولتی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱

۴ وضعیت زیان‌دهی شرکت‌های دولتی و دلایل عمده آن

۵ سیاست‌های کلی برنامه هفتم در رابطه با شرکت‌های دولتی

۶ چالش‌های فعالیت شرکت‌های دولتی و راهکارهای پیشنهادی

تاریخچه شرکت‌های دولتی

تاریخچه شرکت دولتی

❖ زمان شکل‌گیری و تأسیس شرکت‌های دولتی در اقتصاد ایران، به ابتدای دوره معنادر شدن اقتصاد ایران و آغاز کارکرد نظام اداری در سال‌های ابتدای سده ۱۳۰۰ بازمی‌گردد.

❖ اولین شرکت دولتی به نام بانک ایران در سال ۱۳۰۰ تأسیس و در سال ۱۳۰۶ بانک ملی ایران تأسیس شد.

❖ از آنجا که مالکیت عمومی و کنترل، بالاخص از سوی بالاترین مقام اقتصادی، فرایند توسعه و برنامه‌ریزی را تسهیل می‌کند، علت اصلی شکل‌گیری و فعالیت شرکت‌های دولتی در بخش عمومی ایران است.

تاریخچه شرکت دولتی

❖ در کنار این باور، عوامل زیر در تأسیس شرکتهای دولتی قابل ذکر است:

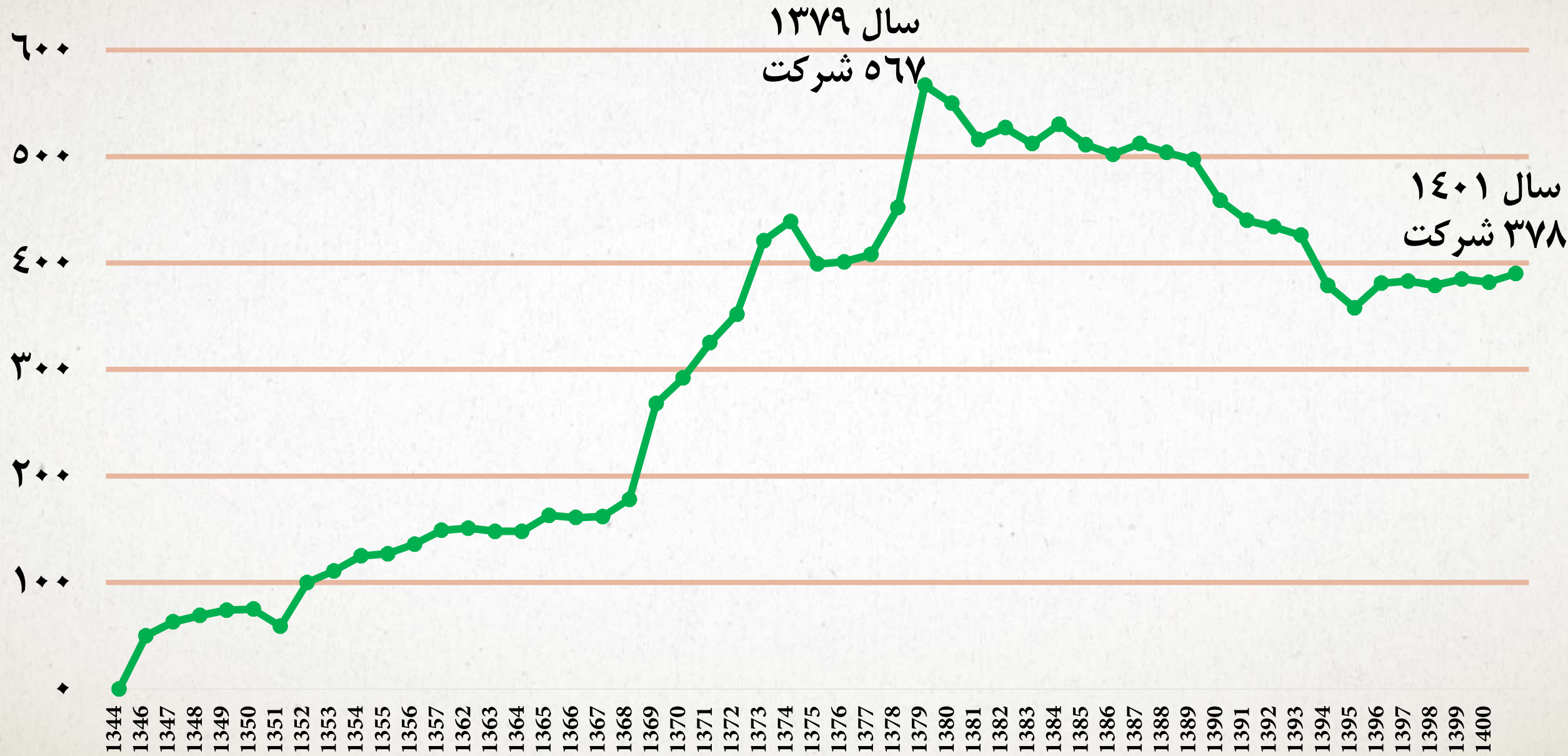
- انگیزه کمک به رشد و توسعه اقتصادی و گسترش رفاه عمومی
- حرکت به سمت اقتصاد غیرمتکی به نفت از طریق سرمایه‌گذاری درآمدهای نفتی
- حفظ انحصار تولید، توزیع و واردات و صادرات برخی از کالاها نظیر انحصار دخانیات، ذخیره‌سازی کالاها
- عدم توانایی مالی بخش خصوصی برای انجام فعالیتهای زیربنایی و عمومی نظیر راه‌آهن، فولاد، برق
- ایجاد زمینه‌هایی برای حمایت از صنایع داخلی
- کمک به تثبیت قیمت‌ها و حمایت از مصرف‌کنندگان

تاریخچه شرکت دولتی

❖ سال‌های ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰ با افزایش درآمد نفتی و افزایش توان مالی دولت و تصدی دولت در بخش‌های مختلف، تأسیس و ایجاد شرکت‌های دولتی ابعاد گسترده‌تری یافت.

❖ بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷، ساختار اقتصادی کشور دچار تحولات عمده شد و با ملی شدن و مصادره شدن بسیاری از شرکت‌های خصوصی، بانک‌ها و مؤسسات بیمه و به ضروریات دیگر بسیاری از شرکت‌ها تحت پوشش و ساماندهی دولت قرار گرفتند.

تاریخچه تعداد شرکت دولتی

اهداف کلی دولت از حفظ مالکیت شرکتهای دولتی

- ❖ اهداف کلی دولت از حفظ مالکیت شرکتهای دولتی براساس مطالعه تطبیقی که توسط OECD انجام شده به ترتیب اولویت عبارتند از:
- (۱) حمایت از منافع اقتصادی ملی و استراتژیک
 - (۲) اطمینان از تداوم مالکیت ملی شرکتهای
 - (۳) تأمین کالاها و خدمات عمومی خاص
 - (۴) انجام عملیات تجاری در شرایط انحصار طبیعی
 - (۵) ایجاد یا حفظ انحصار دولتی برای تنظیم بازارهای ناکارآمد

سیر تاریخی نحوه انعکاس بودجه شرکتهای دولتی

- ❖ تا سال ۱۳۱۷ سود سهام دولت تحت عنوان کلی «منافع سهام دولتی» و در قسمت هزینه‌ها صرفاً «هزینه سرمایه‌گذاری» درج می‌شد.
- ❖ در سال ۱۳۱۸ برای اولین بار سود سهام دولت در شرکتهای دولتی کاملاً به صورت مستقل و زیر عنوان «سود سهام دولت» در قانون درج شد ولی در قسمت هزینه‌ها تغییری حاصل نشد.
- ❖ از سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۲۷ در قوانین بودجه هیچ حکم تعیین‌کننده‌ای برای شرکتهای دولتی ارائه نشده است.
- ❖ در سال ۱۳۲۸ برای اولین بار در ماده (۲) و تبصره (۲) قانون بودجه به بودجه شرکتهای دولتی اشاره شده و در ماده (۲) چنین آمده است: «کلیه بودجه‌های موسسات دولتی اعم از شرکتهای و بنگاه‌ها به عنوان بودجه ضمیمه هر سال جزو بودجه‌های عمومی برای اطلاع و نظارت به مجلس شورای ملی تقدیم می‌شود.»
- ❖ از سال ۱۳۳۷ به بعد آرایش اقلام بودجه کامل‌تر و جامع‌تر شد. در سال ۱۳۳۸ برای اولین بار تفریغ بودجه سال ۱۳۳۶ تقدیم مجلس شورای ملی شد. از سال ۱۳۳۹ بودجه تفصیلی شرکتهای دولتی به ضمیمه بودجه کل کشور ارائه شد.

سیر تاریخی نحوه انعکاس بودجه شرکتهای دولتی

❖ در سال ۱۳۴۴ تغییرات اساسی در شیوه درج بودجه شرکتهای دولتی در قانون بودجه رخ داده است، به گونه‌ای که سود شرکتهای دولتی در بخش سوم بودجه ذیل سرفصل درآمد حاصل از انحصارات و اعمال تصدی دولت درج شد که مربوط به سود سهام شرکتهای دولتی است. در قانون بودجه این سال برای اولین بار قسمت جداگانه‌ای برای بودجه شرکتهای دولتی در نظر گرفته شده و قسمت هفتم این قانون را «بودجه موسسات انتفاعی و بازرگانی وابسته به دولت» تشکیل می‌داد.

❖ در قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۳۴۹ احکام بسیاری درباره شرکتهای دولتی گنجانده شد و طبق این قانون شرکتهای دولتی رسماً مشمول مقررات قانون محاسبات شدند و مرجع تصویب بودجه شرکتهای دولتی، ارکان صلاحیت‌دار آنها و فرایند تهیه و تنظیم بودجه نیز منطبق بر قانون تجارت بوده است.

❖ در قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۳۶۶ اختیارات بودجه شرکتهای دولتی از ارکان صلاحیت‌دار شرکتهای دولتی سلب و به مجلس قانون‌گذاری اعطا شد. بدین ترتیب از سال ۱۳۶۶ تناقض بین مفاد قانون تجارت، قوانین تشکیل و اساسنامه‌های شرکتهای دولتی، و قانون محاسبات جدید آشکار شد.

❖ در سال ۱۳۹۸ نیز یک تبصره به ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس الحاق گردید:

قانون الحاق یک تبصره به ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

- ماده واحده - یک تبصره به عنوان تبصره (۴) به ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی الحاق می شود:
- تبصره ۴ - دولت مکلف است گزارش عملکرد بودجه سال گذشته و صورتهای مالی حسابرسی شده، بودجه تفصیلی سال جاری و عملکرد بودجه مصوب شش ماهه اول سال جاری تمامی شرکتهای دولتی، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و شرکتهای و مؤسساتی که مستلزم ذکر یا تصریح نام است و همچنین بودجه پیشنهادی سال آینده آنها و شاخصهای کلان کل بودجه را تا پانزدهم آبان ماه هر سال به همراه گزارش ارزیابی بر مبنای شاخصهای مالی و عملکردی به تفکیک به مجلس شورای اسلامی تسلیم کند.
- کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات بلافاصله گزارشها را به دیوان محاسبات کشور ارجاع می دهد تا دیوان پس از بررسی و اظهار نظر، گزارش خود را ظرف مدت بیست روز جهت تصویب به کمیسیون مذکور ارائه کند. گزارش کمیسیون ملاک بررسی بودجه است و همزمان با لایحه بودجه کل کشور طبق مواد این قانون مورد رسیدگی قرار می گیرد.

سرفصل گزارش‌های لازم در اجرای قانون تبصره الحاقی

۱- گزارش عملکرد بودجه سال گذشته

۲- گزارش عملکرد بودجه مصوب شش ماهه اول سال جاری

۳- گزارش بودجه پیشنهادی سال آینده به تفکیک امورهای ده‌گانه و سودده و سربه‌سر و زیان‌ده

۴- گزارش ارزیابی بر مبنای شاخص‌های مالی و عملکردی

۵- صورت‌های مالی حسابرسی شده سال گذشته و اطلاعات بودجه تفصیلی سال جاری به تفکیک هر شرکت در قالب لوح فشرده

چالش‌های اجرای قانون الحاق تبصره به ماده (۱۸۲)

در فاصله پانزدهم آبان تا پانزدهم آذر موارد زیر انجام می‌شود:

- ❖ تعیین دقیق پارامترهای کلیدی نظیر **نرخ تسعیر ارز، میزان صادرات نفت خام و میعانات گازی** برای شرکت‌های حوزه نفت و گاز
- ❖ تعیین دقیق اعتبارات هزینه‌ای **۲۴ شرکت دولتی کمک‌زیان‌بگیر**
- ❖ تعیین دقیق اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای **۸۸ شرکت دولتی مجری طرح‌ها**
- ❖ تعیین دقیق اعتبارات تبصره (۱۴) و انعکاس آن در بودجه شرکتی سازمان هدفمندی یارانه‌ها
- ❖ تعیین دقیق **ارقام مالیات و سود سهام** شرکت‌های دولتی بعنوان جزئی از اقلام درآمد عمومی کشور

تعریف شرکت دولتی و

ویژگی‌های آن

تعریف شرکت دولتی

❖ ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور: **شرکت دولتی** واحد سازمانی مشخصی است که با اجازه قانون به صورت شرکت ایجاد می‌شود و یا به حکم قانون و یا دادگاه صالح ملی و مصادره شده و به عنوان شرکت دولتی شناخته شده باشد و بیش از پنجاه درصد سرمایه آن متعلق به دولت باشد. **هر شرکت تجاری که از طریق سرمایه‌گذاری شرکتهای دولتی ایجاد شود**، مادام که بیش از پنجاه درصد سهام متعلق به شرکتهای دولتی است، شرکت دولتی تلقی می‌شود.

❖ تبصره: شرکتهایی که از طریق مضاربه و مزارعه و امثال اینها بمنظور بکار انداختن سپرده‌های اشخاص نزد بانکها و مؤسسات اعتباری و شرکتهای بیمه ایجاد شده یا می‌شوند از نظر این قانون شرکت دولتی شناخته نمی‌شوند.

تعریف شرکت دولتی

- ❖ ماده (۴) قانون مدیریت خدمات کشوری: **بنگاه اقتصادی** است که به موجب قانون برای انجام **قسمتی از تصدی‌های دولت** به موجب سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری جزو وظایف دولت محسوب می‌گردد، ایجاد و **بیش از پنجاه درصد سرمایه و سهام آن متعلق به دولت** می‌باشد.
- ❖ هر شرکت تجاری که از طریق سرمایه‌گذاری وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و شرکت‌های دولتی منفردا یا مشترکا ایجاد شده مادام که بیش از پنجاه درصد سهام آن منفردا یا مشترکا متعلق به واحدهای سازمانی فوق‌الذکر باشد شرکت دولتی است.

تعریف شرکت دولتی

❖ بند (ب) ماده (۱۳) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی که

تنها به معیار تعلق بیش از ۵۰ درصد سهام به دولت اشاره کرده:

شرکت‌هایی که دولتی باقی می‌مانند و یا براساس این قانون دولتی تشکیل می‌شوند به استثنای بانک‌ها و بیمه‌ها صرفاً در دو قالب فعالیت خواهند کرد:

(۱) شرکت مادر تخصصی یا اصلی که **سهامدار آن مستقیماً دولت** و یا رئیس مجمع عمومی آن رئیس جمهور است.

(۲) شرکت‌های عملیاتی یا فرعی که **سهامداران آنها شرکت‌های مادر تخصصی یا اصلی هستند.**

اصول کلی تنظیم بودجه و روابط مالی دولت با شرکتهای دولتی

پیش‌بینی درآمدها و هزینه‌های عملیاتی و غیرعملیاتی شرکت دولتی

اختلاف درآمدها و هزینه‌ها و سایر پرداخت‌های تکلیفی:

شرکت زیان‌ده

دریافت کمک‌زیان از دولت

شرکت سربه‌سر

مالیات و سود = صفر

شرکت سودده

پرداخت مالیات (۲۵ درصد)

پرداخت سود ویژه (۵۰ درصد) بصورت
علی‌الحساب یک‌دوازدهم ماهیانه

تقسیم سود سهام

تصویر آماری از شرکتهای دولتی در

قانون بودجه سال ۱۴۰۱

تصویر کلی ارقام بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور

مبالغ به میلیون ریال

منابع	مبلغ	مصارف	مبلغ
درآمدها	۶,۹۹۵,۹۵۴,۵۰۵	هزینه‌ها	۹,۹۹۰,۰۸۶,۲۷۴
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۵,۱۷۶,۴۵۹,۰۰۰	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۲,۶۰۱,۱۶۷,۲۷۶
واگذاری دارایی‌های مالی	۱,۷۶۸,۹۰۴,۹۹۵	تملك دارایی‌های مالی	۱,۳۵۰,۰۶۴,۹۵۰
جمع منابع عمومی دولت	۱۳,۹۴۱,۳۱۸,۵۰۰	جمع مصارف عمومی دولت	۱۳,۹۴۱,۳۱۸,۵۰۰
درآمدهای اختصاصی دولت	۱,۳۳۲,۳۹۶,۱۱۳	از محل درآمدهای اختصاصی دولت - هزینه‌ای	۱,۱۴۳,۱۴۵,۰۷۳
		از محل درآمدهای اختصاصی دولت - سرمایه‌ای	۱۸۹,۲۵۱,۰۴۰
منابع بودجه عمومی دولت	۱۵,۲۷۳,۷۱۴,۶۱۳	مصارف بودجه عمومی دولت	۱۵,۲۷۳,۷۱۴,۶۱۳
منابع شرکتهای دولتی، موسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانکها	۲۲,۳۱۴,۰۷۹,۳۱۸	مصارف شرکتهای دولتی، موسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانکها	۲۲,۳۱۴,۰۷۹,۳۱۸
جمع	۳۷,۵۸۷,۷۹۳,۹۳۱	جمع	۳۷,۵۸۷,۷۹۳,۹۳۱
کسر می‌شود ارقامی که دوبار منظور شده است	۱,۰۵۵,۷۷۰,۸۰۳	کسر می‌شود ارقامی که دوبار منظور شده است	۱,۰۵۵,۷۷۰,۸۰۳
منابع بودجه کل کشور	۳۶,۵۳۲,۰۲۳,۱۲۸	مصارف بودجه کل کشور	۳۶,۵۳۲,۰۲۳,۱۲۸

تعداد شرکتهای دولتی در قانون بودجه سال ۱۴۰۱

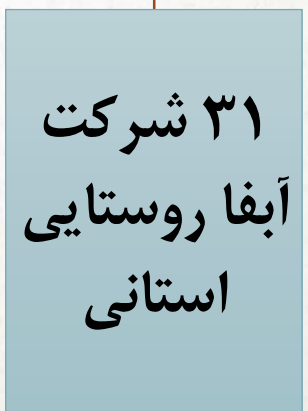
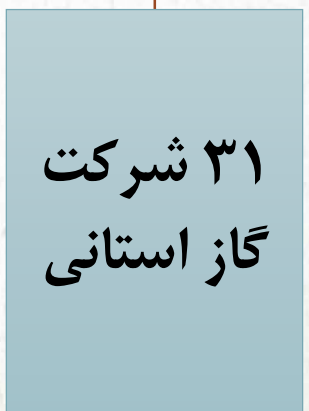
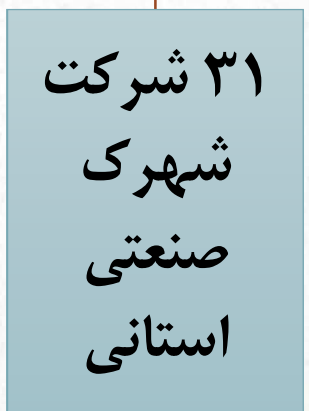
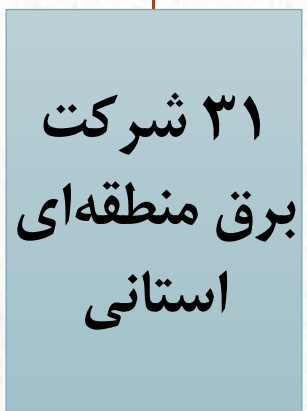
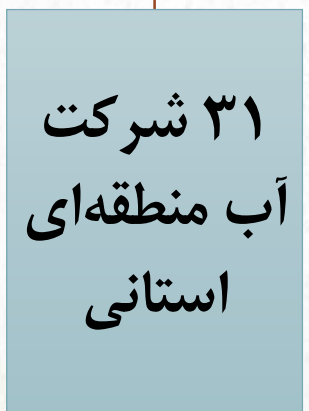
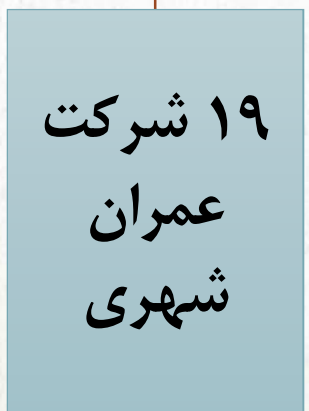
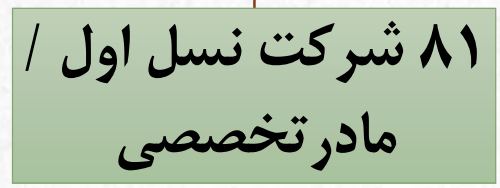
تغییرات نسبت به سال ۱۴۰۰ (۳۹۰ شرکت):

۹ شرکت غله و بازرگانی ختم تصفیه

۳ ردیف صداوسیما ادغام

۱ سازمان هواپیمایی

تعداد ۴۹ شرکت در حال تصفیه با بودجه صفر

$۳۱ \times ۵ = ۱۵۵$ شرکت دولتی به صورت استانی

وضعیت سوددهی و زیان دهی شرکت‌های دولتی در قانون بودجه ۱۴۰۱

۲۵ شرکت
زیان: ۴۷- هم.ت.

۱۹۹ شرکت
سربه‌سر

۱۵۴ شرکت
سود: ۱۱۳ هم.ت.

بانک سپه: ۳۵- هم.ت.

صدا و سیما: ۵.۶- هم.ت.

بانک ملی: ۳- هم.ت.

هما: ۱.۶- هم.ت.

سازمان راه‌داری: ۰.۶- هم.ت.

شرکت بازرگانی دولتی ایران

سازمان بیمه سلامت

شرکت مدیریت شبکه برق

بانک مسکن

شرکت مجتمع گاز پارس جنوبی

س. خدمات درمانی نیروهای مسلح

شرکت انتقال گاز ایران

ش. ساخت زیربناهای حمل و نقل

نفت: ۱۱۲+ هم.ت.

گاز: ۱۶.۸+ هم.ت.

سازمان بنادر: ۸+ هم.ت.

ایمیدرو: ۴.۲+ هم.ت.

بانک مرکزی: ۴+ هم.ت.

ملی پتروشیمی: ۳+ هم.ت.

پالایش اراک: ۳+ هم.ت.

پانزده شرکت اول براساس حجم بودجه در قانون بودجه سال ۱۴۰۱

ارقام به ه.م.ت.: هزار میلیارد تومان

پانزده شرکت فوق حجمی حدود

۱۵۶۴ ه.م.ت. از حجم کل بودجه

شرکت‌های دولتی (۲۲۳۱ ه.م.ت.) را

به خود اختصاص داده‌اند.

پانزده شرکت اول براساس مالیات، سود ویژه و سود سهام در قانون بودجه ۱۴۰۱

ارقام به میلیارد تومان

پانزده شرکت فوق حدود ۳۴ هم.ت. از کل مالیات، سود ویژه و سود سهام پرداختی شرکت‌های دولتی (۳۶ هم.ت.) را به خود اختصاص داده‌اند.

وضعیت زیان دهی شرکتهای دولتی و

دلایل عمده آن

شرکت‌های دولتی زیان‌ده در عملکرد سال ۱۴۰۰

- ◆ تا تاریخ ۳۰ شهریورماه سال جاری، براساس رسیدگی‌های سازمان حسابرسی، تعداد ۱۳۲ شرکت دولتی در عملکرد سال ۱۴۰۰ زیان‌ده تشخیص داده شدند، از جمله:
- ◆ ۲۷ شرکت آب منطقه‌ای استانی و شرکت مدیریت منابع آب و شرکت توسعه منابع آب و نیرو
- ◆ ۲۷ شرکت گاز استانی
- ◆ ۱۵ شرکت برق منطقه‌ای استانی، ۱۰ شرکت تولید برق، شرکت توانیر، شرکت تولید برق حرارتی، شرکت مدیریت شبکه برق
- ◆ ۱۶ شرکت عمران شهری و شرکت بازآفرینی شهری ایران
- ◆ صندوق بیمه کشاورزی، سازمان مرکزی تعاون روستایی، شرکت خدمات حمایتی کشاورزی
- ◆ شرکت بازرگانی دولتی، پست ج.ا.ا.، کانون پرورش فکری، ایرنا
- ◆ شرکت ملی حفاری و شرکت پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی

وضعیت سوددهی و زیان دهی شرکت‌های دولتی در عملکرد بودجه ۱۳۹۹

۱۴۸ شرکت زیان: ۹۲- هم.ت.	۸۳ شرکت سربه‌سر	۱۵۹ شرکت سود: ۸۰ هم.ت.
بانک سپه: ۲۹.۶- هم.ت.	۲۰ شرکت عمران شهرهای جدید	پالایش اراک: ۲۶.۷+ هم.ت.
برق حرارتی: ۲۰.۹- هم.ت.	بازرگانی نورد ایران	ایمیدرو: ۱۹.۱+ هم.ت.
بانک ملی: ۶.۵- هم.ت.	مس شهر بابک	بانک مرکزی: ۶.۳+ هم.ت.
هما: ۳.۴- هم.ت.	۵۹ شرکت با حجم بودجه صفر اعم از	سازمان بنادر: ۵+ هم.ت.
برق منطقه‌ای تهران: ۳.۴- هم.ت.	آبفای روستایی، غله و بازرگانی	ملی پتروشیمی: ۴.۳+ هم.ت.
ملی گاز: ۳.۳- هم.ت.	منطقه‌ای و صندوق توسعه حمل و نقل	تهیه و تولید مواد معدنی: ۳.۴
توسعه آب و نیرو: ۲.۴- هم.ت.		ملی نفت: ۳.۲ هم.ت.

برخی از دلایل عمده زیان‌دهی شرکت‌های دولتی

بیش‌برآوردی در درآمدها و
کم‌برآوردی در هزینه‌ها

فرسوده بودن زیرساخت‌ها،
ماشین‌آلات و تجهیزات
شرکت‌ها

ارائه کالا و خدمات بر اساس
قیمت‌گذاری دستوری

عدم پایبندی دولت به
تعهدات خود در قبال تکالیف
تحمیل شده بر شرکت‌ها

تسهیلات تکلیفی و تجدید
ساختارهای دستوری نظیر
ادغام بانک‌ها و مؤسسات
اعتباری

عدم تحقق برخی منابع
پیش‌بینی شده ناشی از
فروش دارایی‌های مازاد و
درآمدهای عملیاتی شرکت

سیاست‌های کلی برنامه هفتم در
رابطه با شرکت‌های دولتی

ضوابط مربوط به شرکتهای دولتی در سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه

بازبینی، ساماندهی و تعیین تکلیف شرکتهای دولتی با رعایت، سیاست‌های کلی اصل (۴۴) به شرح

زیر:

- ◆ واگذاری شرکتهایی که وظایف غیرحاکمیتی دارند یا بخشی از وظایف آنها غیرحاکمیتی است کلاً و یا جزئاً به تناسب، به بخش خصوصی یا تعاونی
- ◆ تبدیل شرکتهایی که منحصراً وظیفه حاکمیتی دارند به سازمان و ساختار دولتی مناسب، مگر موارد ضروری به تشخیص مجلس و از طریق قانون برنامه
- ◆ تعیین تکلیف شرکتهای دولتی زیان‌ده و دارای وظایف موازی از طریق اصلاح، ادغام و یا انحلال آنها
- ◆ شفاف‌سازی و ضابطه‌مند نمودن درآمدها و هزینه‌های شرکت نفت و سایر شرکتهای دولتی، تنظیم رابطه مالی دولت و شرکتهای و رفع تعارض منافع

چالش‌های فعالیت شرکت‌های دولتی و راهکارهای پیشنهادی

چالش‌های فعالیت شرکت‌های دولتی

- تعاریف متعدد و ابهام در ماهیت حقوقی برخی از شرکت‌های دولتی
- انتقال وظایف ستادی برخی از وزراتخانه‌ها به شرکت‌های تابعه خود
- عدم استقلال شرکت‌ها در انتخاب اعضای هیأت مدیره
- تعدد و تشتت موجود در ارکان شرکت و عدم کارکرد صحیح ارکان اداره شرکت
- تعدد و تعارض قوانین و مقررات حاکم بر اداره شرکت‌های دولتی
- نبود قانون واحد برای اداره شرکت‌های دولتی
- طولانی شدن فرایند واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی
- تحمیل انجام فعالیت‌های تکلیفی حاکمیت به شرکت‌های دولتی که بعضاً بدون جبران بار مالی ناشی از آن است (برق، گندم و و سایر کالاهای اساسی، تسهیلات بانکی تکلیفی)

چالش‌های فعالیت شرکت‌های دولتی

- عدم انجام حسابرسی مدیریت و عدم شفافیت زیان‌های حاصله به تفکیک وظایف تکلیفی به عهده شرکت و کاستی‌های مدیریتی
- مستثنی بودن شرکت‌های به شکل سازمان توسعه‌ای یا مشمول ذکر یا تصریح نام (۵۴ شرکت) از برخی قوانین و مقررات (به استناد ماده (۵) قانون رفع موانع تولید...). تعداد ۱۰ شرکتی که ۸۰ درصد بودجه شرکت‌های دولتی را تشکیل می‌دهند جزء این دو دسته هستند.
- پراکندگی مراجع تصویب اساسنامه شرکت‌ها: مجلس، شورای انقلاب، هیأت وزیران، مجامع عمومی
- عدم احصای دقیق و شفاف دارایی‌ها و اموال شرکت‌های دولتی

چالش‌های فعالیت شرکت‌های دولتی

➤ نبود نظام ارزیابی و کنترل نتایج عملکرد شرکت‌های دولتی

➤ زیان‌دهی شرکت‌های دولتی: اکثر شرکت‌هایی که دارای وظایف تکلیفی بوده و ارائه کالاها و خدمات به قیمت‌های تکلیفی انجام می‌دهند یا شرکت‌هایی که ابزاری برای دولت جهت نیل به اهداف اجتماعی خاص هستند.

➤ خروج منابع مالی شرکت از طریق مالیات و سود ویژه (۷۵ درصد)

➤ طولانی شدن فرایند واگذاری شرکت‌های دولتی و درج مکرر نام آنها در فهرست واگذاری و اعمال حقوق مالکیت توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی که منجر به اختلال در روند جاری و معمول فعالیت‌های فنی و تخصصی شرکتی می‌شوند که در اصل تابع وزارتخانه / سازمان مستقل خود هستند.

تکالیف قانونی به‌عهدده شرکتهای دولتی و تعدد آنها

قانون الحاق (۱)	قانون تنظیم بخشی از ...	قانون تجارت	قانون مدیریت خدمات کشوری	قانون محاسبات عمومی کشور
قانون برگزاری مناقصات	قانون برنامه و بودجه	قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی	قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴)	قانون الحاق (۲)
قانون برنامه پنجساله توسعه	قانون احکام دائمی...	قانون رفع موانع تولید...	قانون مالیات بر ارزش افزوده	قانون مالیات‌های مستقیم
قوانین بخشی	قوانین بودجه سنواتی	قانون حداکثر استفاده ...	قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل	قانون ممنوعیت بکارگیری بازنشستگان

پیشنهادهای اصلاحات ساختاری شرکتهای دولتی

راهکار پیشنهادی	برخی از مصادیق	نوع فعالیت شرکت
تبدیل به مؤسسه دولتی	سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، سازمان هدفمندی یارانه‌ها، سازمان بیمه سلامت ایران، سازمان خدمات درمانی نیروهای مسلح، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران	شرکتهای دارای وظایف حاکمیتی و با ماهیت مستقل
تفکیک بین وظایف حاکمیتی و تصدی‌گری و سپس وظایف حاکمیتی به وزارتخانه و وظایف تصدی‌گری به شرکت دولتی محول شود.	سازمان بنادر و دریانوردی، شرکت ساخت و توسعه زیربناهای حمل و نقل، سازمان مجری ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی و عمومی، شرکت عمران شهرهای جدید، شرکت بازآفرینی شهری، سازمان ملی زمین و مسکن، سازمان خصوصی‌سازی، سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی، شرکت سرمایه‌گذاری خارجی ایران، سازمان فناوری اطلاعات ایران، شرکت مدیریت منابع آب ایران، شرکت توسعه منابع آب و نیروی ایران، شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور، سازمان مدیریت صنعتی، شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی کشور، شرکت خدمات هوایی پست و مخابرات (پیام)، شرکت توسعه گردشگری ایران، شرکت سهامی بهینه‌سازی مصرف سوخت	شرکتهای دارای وظایف حاکمیتی و با ماهیت وابسته به دستگاه اصلی

پیشنهادهای اصلاحات ساختاری شرکتهای دولتی

راهکار پیشنهادی	برخی از مصادیق	نوع فعالیت شرکت
واگذاری به بخش غیردولتی	شرکت آزمایشگاه فنی و مکانیک خاک، شرکت خدمات مهندسی آب و خاک، شرکت ماشین سازی تبریز، شرکت سهامی گسترش کاغذ سبز خرامه، شرکت ورزشی فرهنگی پیروزی (پرسپولیس)، شرکت فرهنگی و ورزشی استقلال، شرکت سهامی لوله گستر اسفراین، شرکت سهامی ریخته گری ماشین سازی تبریز، شرکت گسترش الیاف شیشه مرند، تعداد ۱۹ شرکت تولید نیروی برق (رامین، شهید سلیمی، شهید رجایی، کرمان، شازند، زاهدان، شهید مفتح، بیستون، یزد، لوشان، شیروان، سهند، خراسان، اصفهان، بندرعباس، فارس، تهران، آذربایجان، شاهرود)	شرکتهای دارای وظایف تصدی گری قابل واگذاری
ادغام همه شرکتهای در قالب «شرکت بازرگانی محصولات کشاورزی ایران» و واگذاری وظایف تصدی گری به اتحادیهها و تعاونیهای غیردولتی	شرکت بازرگانی دولتی ایران، سازمان مرکزی تعاون روستایی، شرکت خدمات حمایتی کشاورزی، شرکت پشتیبانی امور دام	
- ادغام همه شرکتهای در قالب یک شرکت واحد - تبدیل سازمان هواپیمایی به مؤسسه دولتی	سازمان هواپیمایی کشوری، شرکت فرودگاهها و ناوبری هوایی ایران، شرکت شهر فرودگاهی امام خمینی (ره)	شرکتهای دارای فعالیت موازی
ادغام همه شرکتهای در قالب یک شرکت واحد	شرکت راه آهن جمهوری اسلامی ایران و شرکت خدمات مهندسی خط و ابنیه فنی راه آهن	

پیشنهادهای اصلاحات ساختاری شرکتهای دولتی

راهکار پیشنهادی	برخی از مصادیق	نوع فعالیت شرکت
تبدیل به مؤسسه دولتی یا ادغام در واحدهای ستادی دستگاه اصلی	خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای	شرکتهای فاقد ماهیت شرکتی (درآمد-هزینه)
ادغام در شرکت مادر یا ادغام در واحد ستادی در دستگاه اصلی و فعالیت بصورت اداره کل در استان - فعالیت به صورت شعبه‌ای از شرکت مادر و نه به صورت شرکت دولتی	<ul style="list-style-type: none"> - ۳۱ شرکت آب منطقه‌ای استانی - ۳۱ شرکت گاز استانی - ۳۱ شرکت شهرک صنعتی استانی - ۳۱ شرکت برق منطقه‌ای استانی 	شرکتهای دارای ۳۱ واحد استانی
ادغام شرکتها و تشکیل پنج شرکت عمران شهری منطقه‌ای	۱۹ شرکت عمران شهری	شرکتهای دارای واحدهای استانی

لزوم پیاده‌سازی راهبری شرکتی در شرکتهای دولتی

- مجموعه‌ای از روابط، روش‌ها و فرایندها میان مدیریت اجرایی شرکت، هیأت مدیره، سهامداران و سایر گروه‌های ذی‌نفع
- ایجاد ساختاری برای تدوین اهداف بنگاه و فراهم نمودن ابزاری جهت همسو نمودن اهداف ذی‌نفعان و رسیدن به اهداف و نظارت بر عملکرد
- حمایت از منافع و حقوق ذی‌نفعان و کاهش هزینه‌ها
- کاهش ریسک
- افزایش شفافیت و مسئولیت‌پذیری هیأت مدیره
- افزایش پاسخگویی هیأت مدیره در برابر ذی‌نفعان و دولت
- افزایش نظارت مؤثر هیأت مدیره بر مدیریت اجرایی

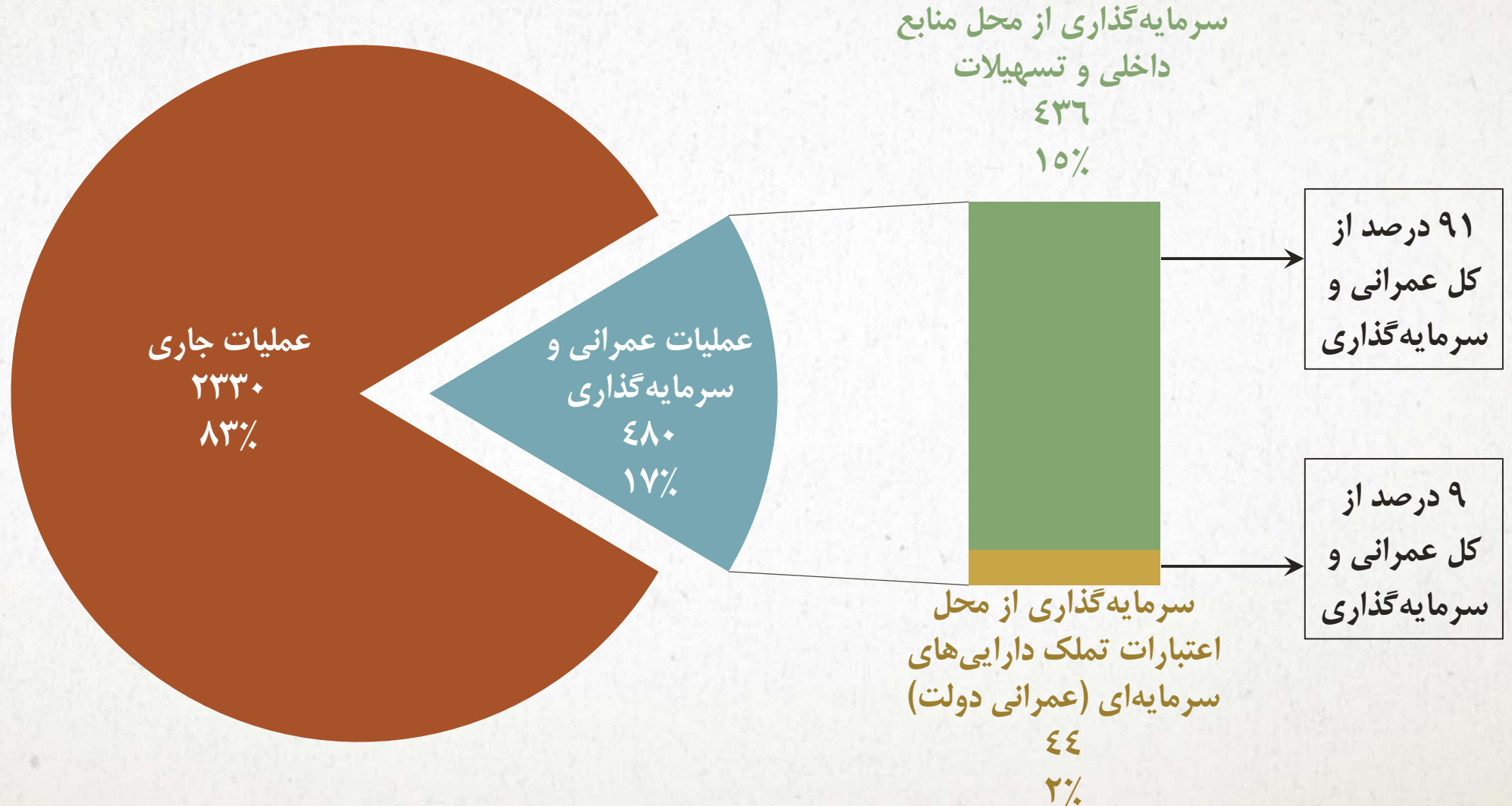
جمع‌بندی و اهم موارد قابل بحث

- تجميع قوانين و مقررات متعدد و پراکنده برای اداره شرکت‌های دولتی و ارائه لایحه واحد در خصوص نحوه اداره شرکت‌های دولتی (که مقدمات آن در آیین‌نامه انتظام‌بخشی شرکت‌های دولتی فراهم شده است).
- احیای نقش مجامع عمومی در اداره شرکت‌های دولتی
- اجرای اصول حاکمیت (راهبری) شرکتی
- شفافیت رابطه مالی دولت با شرکت‌های دولتی و تأمین مالی وظایف تکلیفی توسط دولت
- بازنگری در ماهیت حقوقی شرکت‌های دولتی
- تفکیک وظایف حاکمیتی و تصدی‌گری در راستای اصلاح ساختار، چابک‌سازی و افزایش بهره‌وری
- تسریع در واگذاری شرکت‌های مشمول واگذاری به بخش خصوصی
- ایجاد واحد یکپارچه و متمرکز به‌عنوان نهاد تنظیم‌گر شرکت‌های دولتی

با تشکر از توجه شما

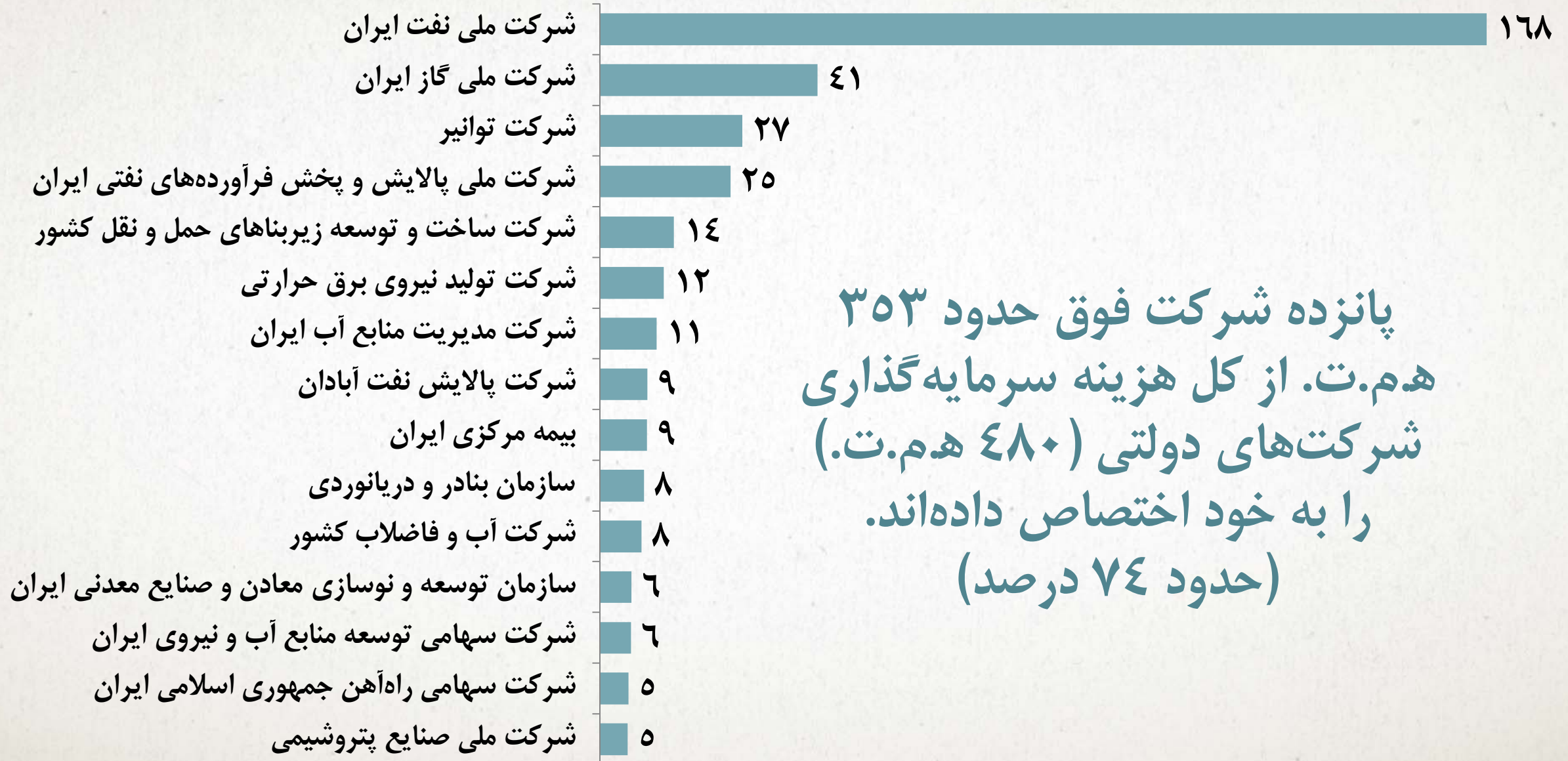
ترکیب بودجه قانون سال ۱۴۰۱ شرکت‌های دولتی از حیث عملیات جاری و عمرانی

ارقام به ه.م.ت.: هزار میلیارد تومان

پانزده شرکت اول براساس هزینه سرمایه‌گذاری در قانون بودجه سال ۱۴۰۱

ارقام به ه.م.ت.: هزار میلیارد تومان

پانزده شرکت فوق حدود ۳۵۳ ه.م.ت. از کل هزینه سرمایه‌گذاری شرکت‌های دولتی (۴۸۰ ه.م.ت.) را به خود اختصاص داده‌اند. (حدود ۷۴ درصد)

ده شرکت اول براساس اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱

ارقام به میلیارد تومان

ده شرکت فوق حدود ۴۲ هم.ت. از کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی (۴۴ هم.ت.) را به خود اختصاص داده‌اند.
(حدود ۹۵ درصد)

هزینه سرمایه‌گذاری شرکت‌های دولتی به تفکیک ملی و استانی

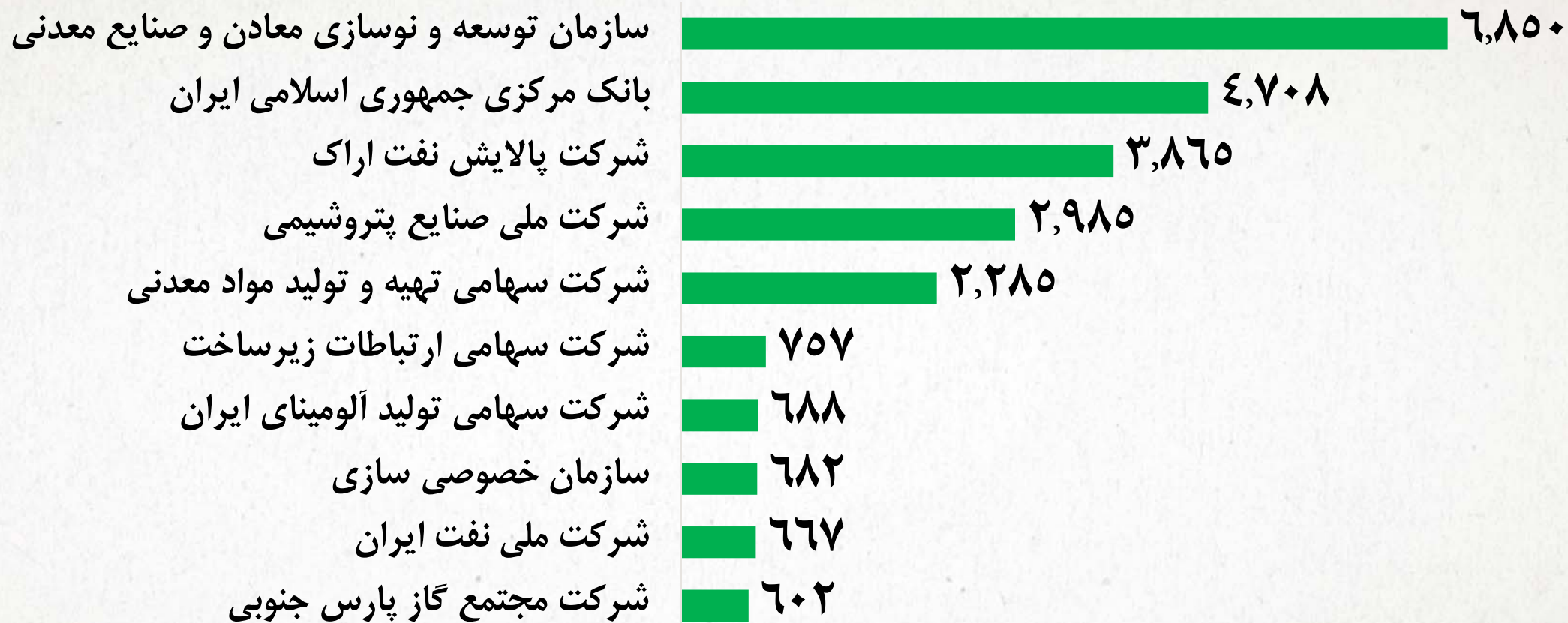
ارقام به میلیارد تومان

پیشنهادی	مصوب	عملکرد	استان	ردیف
۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹		
۴,۶۴۳	۳,۲۹۹	۹۷۸	سیستان و بلوچستان	۱۷
۴,۷۲۲	۳,۱۶۱	۱,۶۹۸	فارس	۱۸
۸۵۰	۷۱۸	۳۷۵	قزوین	۱۹
۸۵۴	۴۹۶	۳۰۶	قم	۲۰
۴۴۱	۶۰۴	۶۸۹	کردستان	۲۱
۳,۴۲۰	۲,۵۸۶	۱,۱۵۸	کرمان	۲۲
۲,۰۳۰	۱,۹۷۹	۱,۰۳۸	کرمانشاه	۲۳
۳۸۳	۴۷۱	۲۷۱	کهگیلویه و بویراحمد	۲۴
۳۸۸	۶۰۸	۳۵۱	گلستان	۲۵
۱,۹۸۵	۱,۲۳۳	۴۵۹	گیلان	۲۶
۶۰۸	۶۹۳	۳۸۲	لرستان	۲۷
۳,۴۳۰	۲,۲۸۸	۸۶۵	مازندران	۲۸
۶,۵۰۶	۳,۷۰۹	۸۱۰	مرکزی	۲۹
۳,۷۵۶	۲,۱۴۲	۱,۰۶۱	هرمزگان	۳۰
۶۴۲	۴۷۳	۲۴۳	همدان	۳۱
۲,۰۶۰	۱,۰۸۳	۵۸۶	یزد	۳۲

پیشنهادی	مصوب	عملکرد	استان	ردیف
۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹		
۳۴۵,۷۲۱	۲۶۹,۰۴۱	۱۰۱,۹۰۶	ملی	۱
۵۱۶	۶۶۶	۵۶۷	اردبیل	۲
۵,۸۰۴	۳,۴۰۶	۲,۰۹۴	اصفهان	۳
۲,۵۷۶	۲,۲۰۰	۶۴۵	البرز	۴
۳۷۳	۳۷۴	۳۲۱	ایلام	۵
۲,۲۰۸	۳,۰۸۹	۵۴۲	آذربایجان شرقی	۶
۱,۲۹۵	۱,۳۰۹	۱,۵۶۶	آذربایجان غربی	۷
۲,۸۸۴	۹۸۵	۴۵۸	بوشهر	۸
۱۶,۲۷۹	۸,۷۴۹	۶,۳۵۶	تهران	۹
۷۸۸	۴۳۴	۲۴۸	چهارمحال و بختیاری	۱۰
۷۰۲	۵۳۱	۶۲۵	خراسان جنوبی	۱۱
۴,۶۴۶	۲,۱۰۷	۱,۳۷۰	خراسان رضوی	۱۲
۴۳۰	۷۲۲	۶۴۰	خراسان شمالی	۱۳
۳۶,۳۰۲	۵,۴۳۱	۶,۵۵۶	خوزستان	۱۴
۱,۶۹۸	۸۷۵	۴۹۰	زنجان	۱۵
۱,۳۶۳	۶۳۱	۳۳۹	سمنان	۱۶

مالیات، سود ویژه و سود سهام دریافتی از شرکتهای دولتی در عملکرد بودجه ۱۳۹۹

میلیارد تومان

جمع ده شرکت اول ۲۴,۰۸۸ ۹۳%

سایر شرکتها ۱۸۸۰ ۷%

جمع کل شرکتها ۲۵,۹۶۸ ۱۰۰%